

УДК 378.04:5

<https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.28.250335>

НАДІЯ ГРАМАТИК

ORCID: 0000-0002-0374-6954

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ПРО ОДИН ІЗ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО БАКАЛАВРА ПРИРОДНИЧИХ НАУК ЯК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ

Вектори, у яких нині відбувається модернізації загальної середньої освіти, визначені концептуальними засадами реформи «Нова українська школа» зумовлюють ініціативно-перетворюючу діяльність сучасного педагога, що посилює конкурентні переваги між учасниками освітнього процесу.

***Ключові слова:** майбутній бакалавр природничих наук, професійна підготовка, конкурентоздатний фахівець, домінанти Нової української школи*

Постановка проблеми. Новий виток розвитку української освіти детермінує переосмислення цілей підготовки майбутніх учителів, її реалізацію через підвищення його конкурентоздатності як важливого засобу модернізації змісту вищої освіти. Адже йдеться про провідний фактор у стратегії підготовки майбутнього фахівця в умовах розширення академічних свобод і автономності закладу вищої освіти, що в цілому сприяє подоланню суперечностей між змістом навчання та вимог сьогодення.

Спрямованість сучасної освіти на особистість передбачає перехід до врахування усіх переваг саме компетентнісного підходу до навчання. Визнання того, що фундаментальна природнича освіта є одним із основних чинників розвитку особистості, актуалізується потреба в її оновленні відповідно до сучасних запитів суспільства. Справа в тому, що реформування природничої освіти в Україні на засадах компетентнісного підходу виступає своєрідним маркером перебудови сучасної освітньої моделі, а це акцентує складність освітніх реформ та їх багатовекторність. Підкреслимо, що соціальна значущість природничої освіти обумовлена, перш за все, тенденціями інтеграції науки, котра зумовлює посилення вимог до рівня професійної підготовки випускника закладу вищої освіти і потреби самого вчителя природничих наук, який «виходить на конкурентний ринок праці». Відповідно до Концепції Нової української школи, вчитель виступає в ролі агента змін (Концепція Нової української школи, 2016, с.16). З огляду на це, сучасна школа чекає на вчителя-лідера, який здатний вести за собою дітей, готовий реалізовуватися за умови окреслення нової парадигми освітньо-педагогічної діяльності. Окреслені трансформаційні зрушення виступають підґрунтям конкурентоздатності майбутнього вчителя природничих наук як показника якості професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення й узагальнення наукового досвіду засвідчує, що теоретико-методологічні аспекти нової філософії професійної підготовки майбутнього вчителя висвітлено в наукових роботах О. Абдуліної, Ю. Бабанського, В. Бондаря, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Кузьміної, Н. Ничкало, С. Сисоевої, В. Серикова, Л. Хомич, В. Ягупова та інших. Важливими для нашого дослідження є висновки науковців щодо особливостей розвитку професійної педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу (Н. Бібік, Е. Зеер, І. Зимня, О. Овчарук, О. Савченко, та ін.). Прогностичні напрями професійної підготовки майбутнього педагога були розкриті в працях І. Беха, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, М. Євтуха, В. Лугового, І. Підласого. Важливо вказати на публікаційну активність науковців, пов'язану із осмисленням різних аспектів професійної підготовки майбутнього вчителя, зважаючи на актуальність окресленої проблеми для вітчизняної системи освіти.

Аналіз педагогічної та методичної літератури свідчить про те, що необхідні якісні зміни системи професійної підготовки майбутніх вчителів, зокрема й освітньої галузі «Природознавство». Так, підходи до розв'язання проблематики фахової майстерності майбутніх учителів природничих наук в умовах соціально-економічних змін містяться у працях О. Біляковської, Н. Грицай, Т. Засекіної, І. Кореневої, В. Оніпко, Т. Коростіянець, Ю. Шапран тощо. З-поміж фундаментальних досліджень, присвячених поглибленню наукових уявлень про формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів у процесі їх фахової підготовки виокремлюємо доробок С. Безбородих (Безбородих, 2016).

Водночас констатуємо, що проблема підготовки конкурентоздатності особистості майбутнього вчителя природничих наук в контексті переходу до компетентнісної парадигми освіти залишається маловивченою.

Мета статті – визначити й обґрунтувати теоретичні основи формування конкурентоздатності майбутнього бакалавра природничих наук в умовах академічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Загально визнаним є твердження про те, що саме вчителю належить головна роль в інтелектуальному, творчому та соціальному розвитку особистості учня. Особливу роль у становленні основних складових «Я-концепції» учня основної школи, відіграє саме вчитель природничих наук.

Як зазначають психологи (Божович Л. І.), підлітковий вік є «періодом другого народження особистості», якому притаманні трансформації ціннісно-змістової сфери учнів основної школи, що забезпечує як ефективність їх індивідуального існування, а й у результаті динамічність у розвитку. Так, у підлітків з'являються моральні переконання, власні погляди, судження, оцінки, уявлення про норми поведінки, запозичені у дорослих. Важливі зміни відбуваються й у мотиваційній сфері, насамперед потреба у самоствердженні.

З огляду на це, сучасний вчитель природничих наук, як мотиватор особистісного розвитку учнів базової школи, має володіти такими якостями як-от: високий рівень педагогічної культури, предметної компетентності, соціальної та професійної мобільності, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, конкурентоздатністю, націлений на професійне самовдосконалення задля максимально повної реалізації себе як фахівця.

Відтак, стає очевидним, що освітнє середовище закладу вищої освіти є базовим показником педагогічної компетентності майбутнього вчителя та важливим чинником у становленні його як особистості. Адже, як зазначає О.С. Науменко, саме особистість (її ціннісні орієнтації, ідеали) є центральним фактором в праці вчителя (Науменко, 2011).

Вищезазначене актуалізує питання вибору саме конструктивних орієнтирів щодо підготовки майбутніх бакалаврів природничих наук на основному етапі їхнього професійного становлення в умовах вищої педагогічної школи, враховуючи соціальні вимоги до прискороного, випереджувального інноваційного розвитку освіти.

Як відомо, у професійній педагогіці вже склалась у цьому відношенні певна позиція, зокрема дослідники, які визначають певний сегмент професійної підготовки майбутнього фахівця природничої освітньої галузі, акцентують увагу на зростанні потреби у висококваліфікованих фахівцях, що в решті загострить конкуренцію як у сфері академічної освіти, так і сприятиме розвитку конкурентного середовища на ринку освітніх послуг. Крім того, орієнтація на

феноменологію конструкта «конкурентоздатність вчителя природничих наук», своєрідність його освітніх послуг як продукту діяльності суб'єктів, а також їх диверсифікацію дозволяє розробляти конкурентну регіональну стратегію щодо професійної підготовки майбутнього фахівця.

У цьому контексті, формування готовності майбутнього вчителя природничих наук до конкурентних відносин стає важливою передумовою його фахової майстерності.

Вищевказані зауваги співзвучні з міркуваннями не лише вітчизняних науковців (О. Біляковська, М. Гриньова, О. Лаврентьева, Н. Левчук, Л. Нікітченко та ін.), а й зарубіжних (L. Darling-Hammond, V. Lamanauskas, S. Beni, M. Stears, A. James, E. Trnova та ін.), які вивчають основні напрямки розвитку системи вищої педагогічної освіти, зокрема, природничої її складової.

У ракурсі професійної підготовки саме вчителя природничих наук узагальнено розглядається професійно-педагогічна діяльність (О. Воробйова, Р. Мельниченко, Н. Тарасенкова, Г. Федюк, Н. Щур та ін.). Нам видається особливо конструктивною дослідницька позиція А. Яблонського, котрий безспідставно стверджує, що суб'єктність педагога передбачає ставлення до учня як до самоцінності і як до суб'єкта його власної освітньої діяльності. Взаємообумовленість цих взаємин визначає специфіку педагогічної діяльності вчителя (Яблонський, 2018, с. 190). У свою чергу В. Сластьонін, ототожнює професійну діяльність за своєю природою з процесом вирішення різноаспектних педагогічних задач. Поділяємо й погляди В. Кан-Калика, який визначає педагогічну діяльність як творчий процес, своєрідність якого вбачається в тому, що він репрезентує одночасно і масову, і суто творчу працю (Кан-Калик, 1990, с. 3).

В умовах діалектичної суперечності, коли, з одного боку, оновлені запити до системи освіти, а з іншого – обмежені умовами існування традиційних формальних педагогічних систем предметом дискусії сучасних дослідників постає науковий статус понять «професійна діяльність» і «професійна компетентність».

Вищезазначене набуває відчутної теоретичної та практичної значущості з погляду системності та багатокomпонентності соціально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя природничих наук.

З цією метою нами проаналізовано літературні джерела, в яких ґрунтовно розглянуто окреслену проблематику.

Аналіз наукового фонду у зазначеній площині свідчить, що традиційно професійну педагогічну діяльність розуміють, як одне із важливих суспільних явищ, що виступає транслятором соціокультурного досвіду для майбутніх поколінь і спрямована на їхню підготовку до життя відповідно до запитів суспільства.

Схожу позицію відносно розуміння професійної діяльності вчителя як складної системи, її виразності, нескінченності та розмаїття станів, поведінки й зв'язків висловлюють інші автори, зокрема: Ш. Амонашвілі, А. Капська, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Падалка, В. Сластьонін, П. Щербань, В. Ягупов та інші). Так, науковці деталізують її зміст через засоби праці педагога, а саме: сукупність взаємодіючих компонентів (мета діяльності,

суб'єкт-об'єктна взаємодія, зміст, способи, результат) та складові фахових умінь й вбачають можливість їх реалізації у складноорганізованій педагогічній діяльності як складової професійної. Відмінності ж полягають у особистісних аспектах педагогічної діяльності (вміння, навички, здібності). Перш за все це обумовлено зміщенням акцентів педагогічної взаємодії з учня на умови перебігу процесу розвитку, від знань – до особистісної парадигми.

Сучасні наукові погляди (А. Грабовий, Л. Литвинюк, С. Новіцька, Н. Москалюк, О. Харченко та ін.) свідчать, що фахові вміння є дуже важливим компонентом професійної діяльності, вони тісно пов'язані й утворюють цілісну єдність у діяльності вчителя.

В умовах інтеграційних процесів, переорієнтації шкільної природничої освіти на розвиток здатності молодого людини самостійно розв'язувати освітньо-пізнавальні завдання зміщуються акценти і у підготовці вчителя-професіонала. З огляду на це, провідною ідеєю сучасної педагогічної освіти є професійна підготовка майбутнього вчителя природничих наук із домінуючою майбутнього фаху, де ключовими постають ті здатності, що репрезентує тип професії «людини-людина». Зокрема, акцент робиться на набуття майбутніми педагогами як предметних, так і надпредметних компетентностей.

Так, на думку Л. Непорожньої надпредметні (трансферальні) компетентності (вміння вчитись, ІКТ-компетентність, підприємливість, громадянська компетентність) з огляду на рівні Міжнародної Системи Класифікації Освіти у національних освітніх стандартах країн Європейського Союзу набувають важливого значення, що в цілому підвищують конкурентоспроможність сучасного вчителя (Непорожня, с. 295).

Зважаючи на багатогранність педагогічної діяльності та взявши за основу класифікацію професійних знань вчителя біології та основ здоров'я, яку, зокрема, запропонував С. Кара (Кара, 2020, с. 66), виокремимо різновиди загальних і спеціальних фахових знань саме вчителя природничих наук, які відповідають базовому рівню його професійної освіти. Йдеться по-перше, про загальнокультурні (знання про людину як біосоціальну істоту); по-друге – психолого-педагогічні (знання закономірностей цілісного педагогічного процесу, розвинуте педагогічне мислення); по-третє – предметні (знання світоглядних концепцій фізики, хімії, біології); по-четверте – фахові (знання методології природничих наук: фізики, хімії та біології); по-п'яте – методичні (знання концептуальних основ структури і змісту навчання, теорії формування природничих понять, інноваційних технологій формування цілісної природничо-наукової картини світу).

Саме на характері ставлення, задіяності знань, їх дієвості доцільно осмислювати професійну компетентність у структурі якостей особистості вчителя.

Принагідно зазначимо, що у сучасній психолого-педагогічній науці професійна компетентність педагога визначається здебільшого як складна багаторівнева стійка структура особистісно-професійних рис викладача, що формується внаслідок інтеграції досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, значущих для фахової діяльності особистісних якостей. До того ж існує думка про доречність розрізняти такі суттєві ознаки як: мобільність, гнучкість і критичність мислення (Демченко, 2005).

У свою чергу, професійна компетентність майбутнього вчителя природничих наук виступає важливим складником його професіоналізму (поряд з професійно-педагогічною спрямованістю та педагогічними здібностями). Таке розуміння цілком узгоджується з науковими поглядами науковців (зокрема В. Лозовецького), який вважає, що компетентність педагога обумовлена перш за все специфікою його діяльності і включає як професійні знання, уміння, навички, так і досвід у фаховій діяльності.

Як зазначалось, нині у науці зберігається неоднозначне тлумачення окресленого поняття. Переважна більшість дослідників (О. Локшина, О. Марущак, Л. Хоружа, О. Овчарук, М. Чошанов та ін.) розглядають компетентність як готовність особистості реалізувати знання й досвід у невизначеній професійній ситуації; інші ж – нахшталт (О. Ковальова, Ю. Колер, О. Ніколаєв, І. П'янкоська) трактують означену якість через загальну здатність особистості, яка ґрунтується на здобутих знаннях, досвіді та цінностях.

Відзначимо, що саме особистість вчителя природничих наук у переважній більшості визначає характер цілей і завдань педагогічної діяльності, віддзеркалюючи здатність мобілізувати знання, вміння, успішність виконання основних професійних функцій, реалізація яких і потребує високого рівня професійної компетентності. Отже, професійна компетентність вчителя – це не лише транслявання у діяльності суто професійних умінь та навичок, а й віддзеркалення ступеня креативності особистості.

Отож, порівнюючи сутність педагогічних категорій «професійна діяльність» і «професійна компетентність» варто зауважити, що йдеться про близькі, але не тотожні поняття; про конструкти, що перебувають у взаємозв'язку, взаємозалежності і взаємообумовленості.

Незаперечним є і те, що конкурентоздатність особистості розвивається на основі творчого саморозвитку і творчої самореалізації в тому виді діяльності, де безпосередньо відбувається конкуренція. Утвердження цих ідей, які ще перебувають на початках свого розвитку, чільне місце належить якісно новій генерації вчителів, фахова діяльність яких спрямована на інноваційний єдиний європейський освітній простір та пріоритети інтеграції.

Для виявлення особливостей конкурентоздатності сучасного вчителя, нам видається важливим з'ясувати, на якого саме фахівця природничих наук «чекають» у сучасній школі здобувачі загальної середньої освіти, їх батьки, український соціум у цілому.

Досліджуючи основні напрямки професійної діяльності майбутнього вчителя природничих наук в умовах Концепції Нової української школи, виключної ваги з-поміж численних, набувають розширені функції та можливості педагога в освітньому процесі. Мова йде, зокрема, про нові ролі вчителя-предметника («агента змін», «тьютор», «фасилітатор», «модератор», «коуч», «ментор»).

Не зважаючи на досить широку розгалуженість представлених нових професійних ролей, найважча і найважливіша роль, яку має відігравати компетентний вчитель Нової української школи, на наше переконання, це – організатор освітнього процесу. З огляду на це, професійна підготовка майбутнього вчителя природничих наук має бути в аспекті повноцінної реалізації принципу дитиноцентризму.

Відтак, у контексті підвищення уваги до природничої освіти учнів професійна підготовка майбутнього вчителя перш за все передбачає оволодіння загальнонауковими та професійними компетентностями, які забезпечують розвиток його професіоналізму. Отже, в сучасних умовах розвитку вітчизняної вищої освіти надзвичайно важливо усвідомить, як саме повинна змінитися професійно-педагогічна діяльність, оскільки вчитель в умовах Нової української школи є основним «агентом» змін. Тому, цілком очевидно, що в даному контексті необхідними є більш поглиблений перегляд, практичне вдосконалення та переформатування змісту професійної підготовки майбутнього вчителя природничих наук, здатного забезпечувати якісну природничо-наукову освіту.

Принагідно зауважимо, що навчання природничих наук потребує інтегрованого підходу, як важливої педагогічної стратегії усіх ланок загальної середньої освіти. Особливо це важливо в базовій школі, де сам по собі освітній процес є інтегрованим. Останнє зумовлює своєрідність вияву професійної компетентності вчителя-предметника в логіці практико-орієнтованої діяльності.

Отже, стає очевидним, що саме професійна компетентність майбутнього вчителя природничих наук є універсальним виміром його успішної діяльності та одним із показників його конкурентоздатності.

Якщо ж говорити про конкурентоздатність особистості вчителя, нам видається досить виваженою позиція В. Андреева, який головним критерієм ефективності цієї системи розглядає не лише оптимальне співвідношення цілей навчання із його результатами, а й вміння вистояти в конкурентній боротьбі на ринку освітніх послуг (Андреев, 2004). Вважаємо, цілком слушно заувагу вченого відносно важливості сформованості у вчителя якостей, що визначають його педагогічну стратегію, а саме: високої людської гідності, усвідомлення особистої відповідальності, послідовності й логічності поведінки. Тому актуалізується значення конструктивних аспектів аксіологічного, акмеологічного та компетентнісного наукових підходів до професійної підготовки майбутнього бакалавра природничих наук.

З огляду на вищезазначене, професійна підготовка майбутнього вчителя природничих наук узгоджується з ідеєю всебічного розвитку педагога як творчої особистості, здатної самостійно визначати мету діяльності, організовувати власну діяльність, прогнозуючи позитивну динаміку її результату і відбираючи необхідні знання і засоби, виявляти вміння і навички самоконтролю та саморефлексії, ефективно реалізувати свій потенціал у реаліях сучасного суспільства. Крім того, ефективність педагогічної діяльності, а відтак і конкурентоздатність майбутнього фахівця значною мірою залежить від емоційної зрілості та ступеня впевненості майбутнього вчителя у собі.

Додамо, що до загально визначених характеристик конкурентоздатності вчительської професії відносять й здатність учителя адаптуватися до вимог сьогодення. Саме прагматичні виклики сучасності передбачають ще один аспект конкурентоздатності майбутнього вчителя природничих наук – його мобільність, як своєрідного індикатора педагогічно вмотивованих трансформацій, що є базисом викладання природничої освітньої галузі. Останнє набуває виключного значення, адже ж йдеться про можливість майбутнього фахівця якомога повноціннішої самореалізації на ринку праці.

Вищеокреслене співзвучне із дослідницькою позицією А. Кузьмінського, який визначає конкурентоздатність фахівця насамперед з особистісними й професійними якостями, результативністю діяльності та її потенційними можливостями.

У площині нашого наукового пошуку, конкурентоздатність майбутнього бакалавра природничих наук полягає в інтегрованому комплексі особистісних якостей таких (накшталт професійна готовність, компетентність, мобільність, емоційна зрілість).

Висновки. Послугуючись результатами проведеного аналізу наявних досліджень із означеної проблематики, маємо зазначити, що освіта розглядається сьогодні як своєрідний простір самореалізації, вироблення індивідуального стилю життєдіяльності. Відтак, професійне зростання майбутнього вчителя природничих наук, а отже і становлення його конкурентоздатності, необхідно розглядати у контексті розвитку комплексу особистісних соціально-значущих якостей, необхідних для здійснення на високому рівні професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Зваживши на глибокий характер окреслених стратегічних пріоритетів підготовки майбутнього бакалавра природничих наук Нової української школи, порушений аспект не вичерпує усе розмаїття проблем. Ми позначили лише основні з тих, що пов'язані із процесом становлення, а тому наступний крок убачаємо у визначенні показників суто біологічної компетентності майбутнього бакалавра природничих наук як складової його конкурентоздатності.

Список використаних джерел

- Андреев, В. И. (2004). *Конкуренентология*. Казань: Центр инновационных технологий.
- Безбородих, С. М. (2016). *Формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки*. (Автореф. дис. канд. наук). Старобільськ.
- Демченко, С. О. (2005). *Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих технічних закладів освіти*. (Автореф. дис. канд. наук). Кіровоград.
- Кан-Калик, В. А. (1990). *Педагогическое творчество*. Москва: Педагогика.
- Кара, С. І. (2020). Формування особистості майбутнього вчителя біології та основ здоров'я в процесі професійної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 72, 2, 65-69. Взято з http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/72/part_2/15.pdf
- Концепція розвитку. Нова Українська школа*. Взято з <https://mon.gov.ua>
- Лаврентьева, О. О. (2014). *Розвиток методологічної культури майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі професійної підготовки: теоретико-методичний аспект*: монографія. Київ: КНТ.
- Мехед, О. Б. (2021). Соціально-педагогічна діяльність як частина професійної діяльності вчителя біології та основ здоров'я. В кн. *Теорія і практика сучасної науки та освіти*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (с. 24-26). Львів. Взято з <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/7312>
- Науменко, О. С. (2011). Особливості Я-концепції педагога як чинника його ефективної співпраці з обдарованими учнями. В кн. *Актуальні проблеми психології*: збірник наук. праць Ін-ту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. (Т. VI. Вип. 6, с.115-125). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка.
- Непорожня, Л. Трансформація природничої освіти старшокласників: сучасний стан та перспективи. *Наукові записки. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 7. Взято з http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:AEdIwTbmNGMJ:nbuv.gov.ua/jpdf/nz_pmf2_015_7%25283%2529__51.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
- Нікітченко, Л. О., Левчук, Н. В. (2017). *Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі фахової практики*: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД».
- Щур, Н., Олендр, Т., Степанюк, А. (2020). *Підготовка вчителя природничих наук в умовах неперервної педагогічної освіти в США*: монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка.
- Яблонський, І. А. *Професійно-педагогічна діяльність вчителя як об'єкт психологічної експертизи*. Взято з <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i31/21.pdf>

References

- Andreyev, V. I. (2004). *Konkurentologiya [Competitiveology]*. Kazan: Tsentr innovatsionnykh tekhnologiy [in Russian].
- Bezborodih S. M. (2016). *Formuvannia konkurentospromozhnosti maibutnix pedahohiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of competitiveness of future teachers in the process of professional training]*. (Extended abstract of PhD diss.). Starobilsik [in Ukrainian].
- Demchenko, S. O. (2005). *Rozvytok profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti vykladachiv spetsialnykh dystsyplin vyshchyykh tekhnichnykh zakladiv osvity [Development of professional and pedagogical competence of teachers of special disciplines of higher technical educational institutions]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kirovohrad [in Ukrainian].
- Kan-Kalik, V. A. (1990). *Pedagogicheskoye tvorchestvo [Pedagogical creativity]*. Moskva: Pedagogika [in Russian].
- Kara, S. I. (2020). Formuvannia osobystosti maibutnoho vchytelia biolohii ta osnov zdorov'ia v protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of the personality of the future teacher of biology and basics of health in the process of professional training]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of creative personality formation in higher and general education schools]*, 72, 2, 65-69. Retrieved from http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/72/part_2/15.pdf [in Ukrainian].
- Kontseptsiiia rozvytku [Development concept]*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua> [in Ukrainian].
- Lavrentieva, O. O. (2014). *Rozvytok metodolohichnoi kultury maibutnix uchyteliv pryrodnychyykh dystsyplin u protsesi profesiinoi pidhotovky: teoretyko-metodychnyi aspekt [Development of methodological culture of future teachers of natural sciences in the process of professional training: theoretical and methodological aspect]*: monohrafiia. Kyiv: KNT [in Ukrainian].

- Mekhed, O. B. (2021). Sotsialno-pedahohichna diialnist yak chastyna profesiinoi diialnosti vchytelia biologii ta osnov zdorovia [Socio-pedagogical activities as part of the professional activities of a biology and health teacher]. In *Teoriia i praktyka suchasnoi nauky ta osvity [Theory and practice of modern science and education]: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 24-26). Lviv. Retrieved from <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/7312> [in Ukrainian].
- Naumenko, O. S. (2011). Osoblyvosti Ya-kontseptsii pedahoha yak chynnyka yoho efektyvnoi spivpratsi z obdarovanyimi uchniamy [Transformation of natural education of high school students: current state and prospects]. In *Aktualni problemy psykholohii [Current issues of psychology]: zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H.S.Kostiuka NAPN Ukrainy.* (Vol. VI, is. 6, pp. 115-125). Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
- Neporozhnia, L. Transformatsiia pryrodnychoi osvity starshoklasnykiv: suchasnyi stan ta perspektyvy [Transformation of natural education of high school students: current state and prospects]. *Naukovi zapysky. Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity [Proceedings. Problems of methods of physical-mathematical and technological education]*, 7. Retrieved from http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:AEdIwTbmNGMJ:nbu.gov.ua/jpdf/nz_pmf_2015_7%25283%2529__51.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua [in Ukrainian].
- Nikitchenko, L. O., & Levchuk, N. V. (2017). *Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv pryrodnychikh dystsyplin u protsesi fakhovoi praktyky [Theoretical and methodological principles of training future teachers of natural sciences in the process of professional practice]: monohrafiia.* Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD» [in Ukrainian].
- Shchur, N., Olendr, T., & Stepaniuk, A. (2020). *Pidhotovka vchytelia pryrodnychikh nauk v umovakh neperervnoi pedahohichnoi osvity v SSHA [Training of a science teacher in the context of continuing education in the United States]: monohrafiia.* Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka [in Ukrainian].
- Yablonskyi, I. A. *Profesiino-pedahohichna diialnist vchytelia yak ob'ekt psykholohichnoi ekspertyzy [Professional and pedagogical activity of a teacher as an object of psychological examination].* Retrieved from <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i31/21.pdf> [in Ukrainian].

GRAMATIK N.

Izmail State University for the Humanities, Izmail, Ukraine

ON ONE OF THE APPROACHES TO THE FORMATION OF THE FUTURE BACHELOR OF NATURAL SCIENCES AS A COMPETITIVE SPECIALIST

Issues of professional training and the formation of a competent teacher of the New Ukrainian School are relevant in the context of educational European integration and require the introduction of scientific innovations that will increase the responsibility of each student for professional choice.

It is well known that competitiveness is a characteristic of the individual, expressed in the ability to survive and win the competition. And a competitive teacher is a person who, thanks to personal and professional qualities, can survive and win in competitive relations in the market of educational services.

Competition as a major form of organization of social and interpersonal interaction, primarily aimed at ensuring the quality of education, bringing educational systems closer to the parameters of European standards. That is why the formation of the competitiveness of the future bachelor of natural sciences is a priority of higher pedagogical education in Ukraine.

Given the above, the competitiveness of the future bachelor of natural science should be considered at two levels: personal (mobility, adaptability, communication, independence, adaptability, purposefulness, values and attitudes, critical thinking, ability to self-knowledge, self-development, and self-education) and professional (reflexivity, creativity, goal setting, forecasting, and design).

In addition, an important determinant of the competitiveness of the modern teacher of natural sciences is the ability to solve non-standard professional tasks, which is a necessary condition for self-realization in the profession, the discovery of potential and natural abilities.

Thus, the development of a competitive personality of a future teacher of natural sciences is the development of a reflective personality with positive psychoenergetic potential, able to organize, plan their activities and behaviour in dynamic situations, a person with a new style of thinking, unconventional approaches to problem-solving, adequate response in non-standard situations.

Key words: *future bachelor of natural sciences, professional training, competitive specialist, dominants of the New Ukrainian school*

Стаття надійшла до редакції 02.11.2021 р.